

VALIKAINED
MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPE
gümnaasiumis

MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPE

Üldosa

ÕPPEAINE KUJUNDAVAD ÜLDPÄDEVUSED

Sotsiaalne pädevus.

Õpilasel on olemas oskus orienteeruda ühiskondlikus elus, ühiskonna tänapäeva ja mineviku nähtuste ja tendentside mõistmine, valmidus toetada demokraatlikke muutusi ühiskonnas.

Loodus-teaduslik pädevus.

Õpilasel on olemas oskus orienteeruda elutu ja eluslooduse nähtustes, sellega seotud seaduspärasustes, loodusteaduslikes teadmistes ja maailmavaadetes, ökoloogiline maailmavaade.

Keeltepädevus.

Õpilasel on olemas oskus keelevahendite abil mõista, hoida, anda üle tekstid, vahetada neid, ka tõlgendada ja luua neid, oskus suuliselt ja kirjalikult suhelda erinevates olukordades ja erinevatel teemadel.

Väärtuspädevus.

Õpilasel on olemas oskus mõista ja hinnata end ja inimestevahelisi suhteid kultuurinormidest lähtuvalt, valida sobivat elulaadi, lahendada probleeme vajadusega tulla iseendaga, psüühilise ja füüsilise tervisega toime, samuti lahendada inimsuhetes tekkivaid probleeme.

Matemaatika pädevus.

Õpilane matemaatika oskusi kasutades oma loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi märgab kohe, analüüsib ning leiab paremaid lahendusi.

Kunstipädevus.

Õpilane areneb oma loomingulise eneseväljenduse võimalusi, õpib hindama uudseid ja isikupäraseid lahendusi ning märkama esemete disaini funktsionaalsust ja seoseid kunstiloomingu ning kultuuritaustaga.

Tervise ja kehakultuuri pädevus.

Õpilane praktilistes ülesannetes kinnistub terviseteadlik käitumine, arvestab ergonoomika põhimõtete ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi väärtustamine.

Läbivad teemad

Läbiv teema	Õpilasel kujundavad oskused ja teadmised
1. Elukestev õpe ja karjääri	Õpilane mõistab ja väärtustab elukestvat õpet kui elustiili ning

planeerimine	mõtestada oma karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õpilane pöörab tähelepanu praktilistele töötusimisoskustele ja sellekohaste õigusaktide tundmaõppimisele. Õpilastele vahendatakse teavet edasiõppimise ja töö leidmise võimaluste kohta (sealhulgas ettevõtlus) ning neile luuakse võimalused saada karjäärinõustamist.
2. Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õpilane harjutab keskkonnaalastes küsimustes otsuste langetamist ja hinnangute andmist, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi (sealhulgas piiranguid), normatiivdokumente ning majanduslikke kaalutlusi. Õpilasel on olemas valmisolek tegeleda keskkonna-kaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.
3. Kodaniku-algatus ja ettevõtlikkus	Õpilane teab ühiskonna poliitilisest ja majanduslikust toimimisest, et õpilased saaksid oma kogemuse kaudu tunnetada aktiivseks ja informeeritud kodanikuks olemise eeliseid.
4. Kultuuriline identiteet	Õpilane tunneb omakultuuri väärtustamist, huvi ja eelarvamustevaba ning teadlikku suhtumist teistesse kultuuridesse. Õpilase teadmisi (Eesti ja maailma, eelkõige Euroopa Liidu liikmesriikide) erinevatest kultuuridest laiendatakse ja sünteesitakse tervikuks ajaloo, ühiskonnaõpetuse, muusika, kunstiajaloo, filosoofia, religiooni ajaloo, kirjanduse, võõrkeelte jm tundides. Õpilasel on olemas võimalused erinevate rahvaste ja kultuuridega tutvumiseks nii kirjanduse, interneti ja meedia teel kui ka vahetu kogemuse kaudu. Õpilane arutleb selle üle, mida toob endaga kaasa elamine teises kultuuriruumis.
5. Teabekeskond	Õpilane teeb meediatarbijana iseseisvaid valikuid ning põhjendab neid, lähtudes oma erinevatest huvidest ja vajadustest. Õpilane on kursis avalikus ruumis tegutsemise reeglitega ning taunib nende rikkumist. Õpilane mõistab meediamajanduse rolli ühiskonnas, tutvub globaliseerumise mõjudega meedia sisule ja inimeste meediakasutusharjumustele.
6. Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane saab töötada rühmatööna teostatavate uurimis- ja arendusprojektide vormis, püüdes võimaluse korral kaasata kodukandi innovaatilisemaid tehnoloogiafirmasid või teaduskeskusi. Õpilasel on olemas positiivsed hoiakud tehnoloogilise innovatsiooni ja sellega seonduvate karjäärivõimaluste suhtes. Õpilane kasutab IKT igapäevaelus, õpingutes ja töös.

7. Tervis ja ohutus	Õpilane tahab ja saab osaleda praktilises tunnivälises terviseedenduslikus ja turvalisust toetavas tegevuses, sealhulgas nooremate juhendajatena ja projektide väljatöötajatena ning rakendajatena oma koolis või ka riiklikul tasandil.
8. Väärtused ja kõlblus	Õpilasel on kujundatud järgmised oskused: kriitilise mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ja üldistuste tegemine, tuues esile seoseid erinevate valdkondade, varasemate teadmiste ja kogemustega ning väärtussüsteemide, maailmapildi ja maailmavaate küsimustega. Õpilane osaleb demokraatlikes diskussioonides, kooli õpilasomavalitsuse ja muude sarnaste organisatsioonide töös ning kaasatus koolielu korraldamisse.

Valikaine „Majandus- ja ettevõtlusõpe”

Majandusõpetus

1 kursus - 35 tundi

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Eesmärgideks püstitatakse, et õpilane:

1. teab majanduse olulisemaid mõisteid ja põhimõtteid ning rakendab majandusalaseid teadmisi üksikisikuna ning perekonna- ja tööelus;
2. teab oma õigusi ja kohustusi kui kodanik, töötaja, tarbija ja ettevõtja;
3. teab üksikisiku, ettevõtte, riigi ja rahvusvahelise majanduse põhimõtteid ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
4. omab ülevaadet ja kogemusi erinevatest elukutsetest ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
5. analüüsib ettevõtete, riikide ja maailmamajanduse kujunemist ning toimimist, mõistab üksikisiku, ettevõtete ja riikide vastutust globaalprobleemide lahendamisel;
6. kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot, planeerib ja viib läbi uurimuslikke töid, töötleb kogutud andmeid, tõlgendab ja esitab neid.

Õppesisu

1. Majanduse olemus

- 1.1. Nappus ja kompromiss, alternatiivkulu.
- 1.2. Majanduse põhivalikud: Mida? Kuidas? Kellele?
- 1.3. Tootmis-tegurid: loodusressursid, inimressursid ja kapital.
- 1.4. Mikro- ja makro-ökonoomika.

1.5.Turu-majanduse alused: eraomand, hinnasüsteem, turukonkurents, ettevõtlikkus. 1.6.Motiiv. Kasum.

1.7.Majandus-süsteemid: käsu-, tava-, turu- ja segamajandus.

2. Nõudmine, pakkumine, hind

2.1.Nõudlus, pakkumine, tasakaaluhind

2.2.Nõudluselastsus, hinnamõju.

2.3.Pakkumise ja nõudluse tabelid ja graafikud.

2.4.Nõudlust ja pakkumist mõjutavad tegurid. Defitsiit ja ülepakkumine.

3. Inimene kui omanik, tootja, töötaja

3.1.Kodumajapidamised. Isiklik ja pere eelarve, eelarve piirangud.

3.2.Oskused ja võimed. Tarbija, säästlik tarbimine, tarbijakaitse.

3.3.Tööjõud ja tööhõive.

3.4.Tööturg. Palgad. Maksud ja maksed.

3.5.Töötaja, juhi ja alluva rollid. Töölevõtu vestlus, CV koostamine. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid.

3.6.Ettevõtlus. Ettevõtte õiguslikud vormid Eestis.

4. Raha ja finants-majandus

4.1.Raha funktsioonid. Finantsvahendus.

4.2.Pangandussüsteem, keskpank ja kommertspangad, nende ülesanded ja roll raharingluses, pakutavad teenused. Hoiustamine ja laenamine, riskid.

4.3.Eesti rahasüsteem, valuutakomitee ja rahanduspoliitika

4.4.Euro ja selle kasutamine Euroopas.

4.5.Kindlustus ja kindlustuse pakutavad teenused.

4.6.Väärtpaberid: võlakirjade ja aktsiate olemus ning erinevus. Väärtpaberiturg ja selle mõju majandusele.

4.7.Inflatsioon, deflatsioon. Tarbijahinnaindeks.

5. Valitsuse osa majanduses

5.1.Valitsuse roll majanduses.

5.2.Majandusringlus.

5.3.Riigieelarve moodustamine, tulud ja kulud.

5.4.Eesti riigi eelarve. Erinevad maksusüsteemid, nende eelised ja puudused. Otsesed ja kaudsed maksud Eestis.

5.5.Fiskaal- ja monetaarpoliitika. Eesti maksupoliitika.

5.6.Majanduse tsüklilisus.

6. Rahvusvaheline majandus

6.1.Riikide võrdlemine ja rühmitamine erinevate majandus-näitajate alusel: SKT, IAI, THI jne.

6.2.Rahvusvaheline majandus. Suhteline ja absoluutne eelis, spetsialiseerumine. Eksport, import. Globaliseerumine. Õiglane kaubandus.

6.3.Valuuta, valuutaturg, valuutakurs, ostujõu pariteet.

6.4.Rahvusvahelised majandusorganisatsioonid. Euroopa Liit ja vabakaubandus. Kaubanduspiiranguid: tollimaks, kvoodid, tollivälised kaubandustõkked, dumping.

6.5.Eesti sise- ja välismajandus, arengusuunad. Nüüdisaegsed suunad maailma majanduses. Regioonide majandusliku arengu iseärasused ja erinevused. Tööpuuduse kasv, tulude ebavõrdne jaotus ja elanikkonna kihistumine, ressursside ammendumine.

Õpitulemused

Õpilane:

1. mõistab, kuidas nappus sunnib inimesi valima ressursside vahel ja kaaluma alternatiivkulusid;
2. analüüsib, kuidas erinevad majandussüsteemid lahendavad põhilisi majandus-probleeme;
3. iseloomustab nõudmise ja pakkumise koosmõju tasakaaluhinna kujundamisel; saab aru pakkumise ja nõudluse joonistest; hindab nõudluselastsuse mõju nõutavale kogusele;
4. selgitab defitsiidi ja ülepakkumise majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi;
5. tunneb kodumajapidamiste ressursside ja isiklike oskuste tähtsust toimetuleku eeldusena;
6. analüüsib tööjõu iseärasusi sõltuvalt tegevusalast ja ametikohast;
7. oskab vormistada nõuetekohaselt elulookirjeldust ja töökohataotlust;
8. tunneb Eesti rahasüsteemi iseärasusi ja arutleb Eesti rahanduspoliitika üle;
9. analüüsib kommertsbankade rolli maksete teostajana ja vahendajana raharingluses, hoiuste ja laenude tähtsust bankade bilansis;
10. teab keskpanga ülesandeid raharingluse korraldajana, valuutareservi hoidjana ja järelevalve teostajana kommertsbankade üle;
11. tunneb kindlustuse olemust ja kindlustuse pakutavaid teenuseid;
12. teab inflatsiooni ja deflatsiooni põhjusi ning arutleb nende tagajärgede üle;
13. analüüsib tarbijahinnaindeksi kujunemist ja selle muutusi seoses hindade ja palkade muutumisega;
14. tunneb tähtsamate väärtpaberite (võlakirjade ja aktsiate) olemust ning erinevust, selgitab väärtpaberituru tegevust ja tähtsust riigi majanduses;
15. toob näiteid valitsuse poolt pakutavate hüvede kohta;
16. tunneb valitsuse reguleerivat ja suunavat rolli majandusringluses ja hüvede ümberjagamisel;
17. analüüsib valitsuse majanduspoliitikat majandusliku stabiilsuse, riigikaitse ja sotsiaalse turvalisuse tagamisel;
18. arutleb riigieelarve moodustamise, maksupoliitika ja tulude ümberjaotamise üle;
19. analüüsib kaubanduse rolli nii riigi kui ka rahvusvahelises majanduses;
20. selgitab suhtelist ja absoluutset eelist;
21. tunneb raha vahetusväärtuse mõju riigi ekspordile ja impordile;
22. tunneb maailma regioonide majandusliku arengu iseärasusi ja erinevusi;
23. mõistab tehnoloogilise arengu abil saavutatud majanduskasvu ja elatustaseme tõusuga kaasnevat võimalikke negatiivseid muutusi ühiskonnas: linna ja maa vastandumist, tööpuuduse kasvu, tulude ebavõrdset jaotust ja elanikkonna kihistumist, ressursside ammendumist;
24. teab spetsialiseerumise ja globaliseerumise mõisteid, toob nende kohta näiteid maailmamajandusest;
25. teab mitmesuguseid kaubanduspiiranguid: tollimaks, kvoodid, tollivälised kaubandustõkked, dumping ja analüüsib kaubanduspiirangute mõju üksiktarbijale ja ettevõtetele nii koduriigis kui ka teistes riikides.

Ettevõtlusõpetus

2 kursus – 35 tundi

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Eesmärgideks püstitatakse, et õpilane:

1. teab üksikisiku, ettevõtte, riigi ja rahvusvahelise majanduse põhimõtteid ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
2. omab ülevaadet ja kogemusi erinevatest elukutsetest ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
3. mõistab ettevõtlust kui karjäärivalikut ja oma võimalusi ettevõtjana tegutsemiseks;
4. analüüsib ettevõtete, riikide ja maailmamajanduse kujunemist ning toimimist, mõistab üksikisiku, ettevõtete ja riikide vastutust globaalprobleemide lahendamisel;
5. suhtub vastutustundlikult elukeskkonda, väärtustades säästva arengu põhimõtteid;
6. arendab loovust ja süsteemset mõtlemist; oskab püstitada eesmärged, võtta vastutust ideede elluviimisel ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
7. kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot, planeerib ja viib läbi uurimuslikke töid, töötleb kogutud andmeid, tõlgendab ja esitab neid.

Õppesisu

1. Turu-majandus

- 1.1. Ressursside nappus, majanduslik käitumine, alternatiivkulu kompromissid. Majanduse kolm põhiküsimust. Ettevõtluse tugisambad.
- 1.2. Hinnasüsteem eraomand, konkurents, ettevõtlikkus, kasum.
- 1.3. Nõudlus. Pakkumine. Hinnamõju. Nõudluse ja pakkumise muutused. Tasa-kaaluhind Tootmise muutuste mõju hindadele.

2. Ettevõtlus

- 2.1. Ettevõtlik-kus, ettevõtjate roll majanduses.
- 2.2. Ettevõtja, ettevõtte. Ettevõtja kohustused, riskid, kasum. Ettevõtjate strateegiad. 2.3. Ettevõtte õiguslikud vormid. FIE, osühing, aktsiaselts.
- 2.4. Ettevõtja karjäär. „Äriseadustik”.

3. Ettevõtte alustamine

- 3.1. Oma ettevõttega alustamine. Äriidee, äriplaan. Toode ja teenus.
- 3.2. Algapital, investeerimine. Väärtpaberid. Tootlikkus, kvaliteet. Püsi- ja muutuvkulud.
- 3.3. Nüüdisaegse tehnoloogia ning ressursside efektiivse ja keskkonnasäästliku kasutamise mõju tootlikkusele.

4. Ettevõtte raamatupidamine

- 4.1. Bilanss. Kasumiaruanne Aktiiva, passiva, kasum, kahjum, amortisatsioon. Põhivara, käibevara, kohustused.
- 4.2. Üksikisiku ja ettevõtte tulumaks, sotsiaalmaks, käibemaks, töötuskindlustusmaks.

5. Juhtimine

- 5.1.Eesmärkide püstitamine, planeerimine.
- 5.2.Meeskonnatöö, tööjaotus, motiveerimine, kontrollimine.
- 5.3.Ajakasutus.

6. Tööjõud

- 6.1.Tööjõud ja tööhõive. Tööturg.
- 6.2.Palgad. Töötaja, juhi ja alluva rollid.
- 6.3.Töölevõtu vestlus, CV koostamine. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid.

7. Konkurents ettevõtluses

- 7.1.Konkurentsi vormid.
- 7.2.Konkurentsi positiivne ja negatiivne mõju tootmisele ja tarbijale.
- 7.3.Litsents, patent, kasulik mudel, tööstusdisaini lahend ja autoriõigus.

8. Turundus

- 8.1.Põhiülesanded. Toode, hind. Hinna-kujundus.
- 8.2.Müügi-strateegiad. Turundus-suhtlus ja müügikoht.
- 8.3.Reklaam, reklaami koostamine. Ostja ja müüja rollid.

9. Ärieetika

- 9.1.Vastutus tarbija, ühiskonna ja ettevõtte omanike ees.
- 9.2.Sotsiaalne ettevõtlus.

Õpitulemused

Õpilane:

1. teab, et turumajanduses määrab turg toodetava toodangu ja kasum motiveerib ettevõtlust;
2. tunneb erinevate ressursside kasutamise vajalikkust ettevõtte tegutsemisel ning kapitali ja investee-rimise tähtsust;
3. teab ettevõtja kohustusi, riske ja tasusid;
4. analüüsib ettevõtte põhilisi kohustusi oma töötajate, klientide, aktsionäride ja kohaliku ühiskonna ees;
5. mõistab ettevõtlust kui elatise teenimise võimalust;
6. oskab koostada lihtsamat äriplaani oma äriidee teostamiseks;
7. tunneb raamatupidamise aluseid ja oskab pidada lihtsat majandus-arvestust, teeb vahet püsi- ja muutuv-kulude vahel;
8. oskab kasutada ajurünnaku tehnikat juhtimisprobleemidele lahenduste Pakkumisel;
9. oskab hinnata enda võimeid ja vastutust, töötades ühel ametikohal õpilasfirmas;
10. oskab vormistada elulookirjeldust ja töökohataotlust;
11. tunneb konkurentsiliike ning konkurentsi positiivseid ja negatiivseid Mõjusid;
12. oskab püstitada tootmise ja müügi eesmäärke;
13. tunneb turunduse mõistet ja rolli ettevõtte tegevuses;
14. oskab hinnata ja võrrelda turustruktuure ja strateegiaid, teha reklaami ja müüa tooteid;
15. oskab tuua selliste eetiliste äriotsuste näiteid, mis mõjutavad ühiskonda;
16. hindab seoseid väärtuste ja käitumiste vahel.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks.

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele.